

NEMZETKÖZI STATISZTIKA

SZOVJETUNIO

Árleszállítás

1951. március 1-én a Szovjetunióban negyedszer csökkentették a tömegszükségleti cikkek állami kiskereskedelmi árát. Az árleszállítások révén csupán egy év alatt további 22,5 milliárd rubelt takarít meg a lakosság az állami keres-

kedelmi hálózatban vásárolt cikkeknel és kb 20 milliárd rubelt a kolhozkereskedelmi hálózatban vásárolt cikkeknel. Az árleszállítás következtében az egyes fontos közszükségleti cikkek ára a következőképpen csökkent:

Árucikk	Árleszállítás				Árleszállítás összesen %
	1948. ápr. 10	1949. márc. 1	1950. márc. 1	1951. márc. 1	
	százalékban				
Kenyér	—	10,0	25,9	15,0	43,5
Száraz tésztafélék	—	10,0	25,0	15,0	43,0
Hús	—	10,0	23,0	15,0	44,0
Hal	—	10,0	25,0	10,0	39,5
Vaj	—	10,0	30,0	15,0	47,0
Sajt	—	20,0	20,0	10,0	42,5
Kakao	—	—	16,7	10,0	25,0
Dohány	10,0	10,0	20,0	10,0	42,0
Só	—	30,0	50,0	10,0	69,0
Szappan	—	—	40,0	15,0	49,0
Cement	—	30,0	20,0	10,0	50,0
Ruhanemő	—	10—20	10—30	—	19—44

A fentemlített cikkeken kívül a rádióvevőkészülékek ára 45%-kal, az óráké 56%-kal, a varrógépeké 42%-kal, a főzőedényeké 49%-kal csökkent.

Forrás: Szabad Nép, 1951. március 1., és Notes et Etudes économiques, Párizs, 1951. március.

Kolhozok egyesítése

A kiskolhozok hatalmas kollektív gazdasággá egyesítése a Szovjetunió mezőgazdasága további fejlődése szempontjából óriási jelentőségű.

V. Szmirnov és Sz. Akisev szovjet közgazdászok „Az egyesített kolhozok közösségi gazdaságának növekedése” című tanulmányukban 800 kolhoz beszámoló jelentéséből vett adatok alapján bizonyítják, hogy a nagyobb holhozok ter-

melési eredményei magasabbak, mint a kisebb kolhozoké. A kiskolhozokban hiányoznak a modern gépi technika magas termelékenységu kihasználásához és az élenjáró agrártudományok alkalmazásához szükséges előfeltételek.

Példaként idézzük a vozsgalszki járásban két élenjáró nagykolhoz és több kiskolhoz termelési mutatószámait.

Megnevezés	41 kiskolhoz	2 nagykolhoz
A kolhozudvarok száma	656	335
Szántóföld területe (ha-ban)	8692	2418
A gabonaneműek hektáronkénti terméshozama (%-ban)	100	285,5
100 ha szántóföldre eső pénzbevétel (ezer rubelben)	5,2	114,0

Ugyanebben a járásban ha a kolhozok átlagterméshozamát 100-nak vesszük, akkor a nagykolhozok terméshozama 180%, a kiskolhozoké pedig 60%. Ha a járás összes kolhozaiban az állattenyésztés termelékenységét 100-nak vesszük, akkor az állattenyésztés termelékenysége a nagykolhozokban 166,6%, a kiskolhozokban pedig 80,6%.

Ugyanez a helyzet a molotovi traktor- és gépállomás körzetéhez tartozó kolhozoknál is.

A molotovi traktor- és gépállomás körzetéhez tartozó kolhozok gazdasági eredményei:

Megnevezés	Kiskolhozok	Nagykolhozok
Terméshozam	100	200
Egy istállózott tehénre eső tejhozam	100	150
Egy ha-ra eső terméshozam	100	800
Egy ha-ra eső árutertermelés	100	340

A nagykolhozokban nagyobb a munkatermelékenység, az össztermelés egységére kevesebb munkaegységet fordítanak.

Vozsgalszki járás

Megnevezés	Kiskolhoz	Nagykolhoz
Egy q kenyérgabonára fordított munkaegység	100	40,5
Egy liter tejjre fordított munkaegység	100	72,4

A molotovi traktor- és gépállomás körzetéhez tartozó nagykolhozokban egy q növénytermésre 34%-kal kevesebb munkaegységet fordítottak, mint a kiskolhozokban, az állati termékek előállítására pedig 60%-kal kevesebbet.

Figyelemre méltó a vozsgalszki járás „Vicev” élenjáró kolhozának adatai. Ez a kolhoz kétszeri egyesítésből fejlődött. Az első egyesítés 1932-ben volt, a második egyesítés 1941-ben történt, amikor még három kisebb kolhoz csatlakozott az eddig nagykolhozhoz. A második egyesítés előtt — 1940-ben — a három kiskolhoz és a vicevi nagykolhoz mutatószámai a következők:

Megnevezés	„Priboj”	„Vörös élmunkás”	„Lebegy”	„Vicev” nagykolhoz
	kiskolhoz			
Kol' ozparaszt udvar	19	27	22	99
A lakosság száma	78	133	117	405
Ebből munkaképes	42	59	54	215
Földterület összesen (ha)	237	355	341	1191
Ebből szántóföld (ha)	170	101	223	700
Gabonaneműek terméshozama q/ha	12,1	11,8	10,8	14,8
Közösségi állatállomány:				
a) lovak	10	17	19	63
b) haszonállat számosállatra átszámítva	16	30	18	113
Állóalpok értéke (ezer rubel)	39,9	29,8	50,1	137,1
Pénzbevételek (ezer rubel)	10,3	13,5	21,5	331,6
Az 1 ha-ra eső össztermelés értéke állami begyűjtési áron számítva (rubel)	66,9	80,7	71,5	103,0

A táblázat világosan mutatja, hogy a három kiskolhoz minden vonalon jelentős mértékben elmarad a nagykolhoz mögött. Az újabb, 1941. évi egyesítés hatalmas lökést adott a „Vicev” nagykolhoz gazdasági fejlődésének.

A vicevi kolhozban a terméshozam és az állattenyésztés termelékenységének növekedésével párhuzamosan emelkedett az össztermelés és az árutertermelés. Ha

az 1940. évi 1 ha megművelt területre eső, állami beszolgáltatási áron számított össztermelést 100-nak vesszük, akkor 1948-ban az egyesített kolhozok össztermelése 168,4%. Ugyanígy ha az egyesített kolhozok árutertermelését 1940-ben 100-nak vesszük, akkor ez 1948-ban állami begyűjtési áron számítva 321%-ra emelkedett.

„Vicsev“ nagykolhoz mutatószámai

Megnevezés	1941	1949
Burgonya ha-kénti terméshozama (q-ban)	73,8	156,2
1 istállózott tehénre eső tejhozam (liter)	1313	1778
1 juhra eső gyapjúhozam (kg)	2,7	3,3
Pénzjövedelem (ezer rubel)	345	96,5

A belszki járásban 1950 tavaszáig 39 kiskolhozából 14 nagykolhozot létesítettek. Ezeknek a kolhozoknak a fő mutatószámaival a következők:

Egy kolhozra eső átlag

Megnevezés	Egyesítés elő tt	Egyesítés után
Údvarok száma	19	53
Munkaképes személyek száma	27	75
Igás-lovak	11	31
Haszonállatok ivarérett számos-állatra átszámítva	27	75
Földterület (ha)	951	1813
Szántóföld (ha)	470	1309,1

A nagykolhozokban a földművelés színvonalának emelkedésével, a munkatermelékenység növekedésével, a közösségi munka megszilárdulásával egyidejűleg állandóan javul a kolhozparasztok anyagi és kulturális helyzete. A vozs-galszki járás nagykolhozaiban a kolhozparasztok 3,5-szer annyi kenyérgabonát, 8,4-szer annyi burgonyát és zöldségféléket és 3,3-szer annyi pénzt kapnak, mint a kiskolhozok parasztjai.

A kolhozparasztok házaiban villanyvilágítás, vízvezeték és rádió van. Sok kolhozparaszt él kétemeletes, emeletenként 8 lakásos típusházakban. A lakásokban központi fűtés és fürdőszoba van, minden lakás három szobából és egy konyhából áll.

Mindezek a példák azt bizonyítják, hogy az egyesített kolhozokban lehetővé válik a nagyüzemű szocialista mezőgazdaság előnyeinek kihasználása.

IRÁN (PERZSIA)

Gazdasági helyzet

Irán iparilag fejletlen, feudális jellegű ország, amelyet az angol-amerikai imperializmus az uralmon lévő nagybirtokos osztállyal karöltve szipolyoz ki és tart gyarmati sorban.

MEZŐGAZDASÁG

Irán területe akkora, mint Franciaország, Olaszország, Spanyolország és Norvégia területe együttvéve, lakosságának száma azonban csupán 16 millió. Hivatalos statisztikai adatok szerint a lakosság 80%-a mezőgazdasággal foglalkozik. A mezőgazdasági foglalkozású lakosság 5%-ának van csak saját földje, a többi 95% mások földjén dolgozik, jobbágyisorban él.

A megművelt földterület kb. 80%-a a kisszámú földbirtokososztály kezén van, akik közül legtöbben birtokuktól távol élnek.

Birtokmegoszlás

	A megművelhető földterület %-os megoszlása ¹⁾
Nagybirtokok	50
Középbirtokok	25
Állami birtokok	20
Kisbirtokok	5
	100

A feudális mezőgazdaság gátjává vált mindenfajta mezőgazdasági fejlődésnek. A mezőgazdasági termelés 1949-ben jóval a háborúelőtti színvonal alatt mozgott.

Fontosabb mezőgazdasági növények termelése 1949-ben²⁾

	1934—38. évi átlag = 100
Búza	80,6
Árpa	82,0
Gyapot ³⁾	66,0
Szőlő ³⁾	70,1

¹⁾ Etudes et Conjuncture — Economie Mondiale, 1950 január-február, 1. sz., 80—95. old. adatai alapján számítva.

²⁾ Etudes et Conjuncture — Economie Mondiale, 1950. január-február, 1. sz., 80—95. old. adatai alapján számítva.

³⁾ 1948.

1948-ban a rossz termés, a kereskedők és földbirtokosok spekulációs mesterkedései következtében Iránt éhínség fenyegette. 1950 tavaszán egyik iráni képviselő bejelentése szerint „a perzsiai Azerbejdzsánban naponként több mint 150 ember halt éhen“.

A mezőgazdasági termeléshez hasonló helyzetben van az állattenyésztés is. A juhállomány az 1939. évi 15,5 millióról 1948-ban 13 millióra csökkent. A termelt gyapjú alapanyaga az iráni kivitelben elsőrendű szerepet játszó szőnyegiparnak.

IPAR

Irán természeti kincsekben gazdag. A fel nem tárt kőolajkészleteket 1949-ben 925 millió tonnára becsülték. Irán kőolajtermelés tekintetében a közelkeleti kőolajtermelésnek kb. 50%-át szolgáltatja.

A kőolajtermelést azonban az angol tőke ellenőrzi, mivel a kőolaj-koncesszió az Angol-Iráni Kőolajtársaság kezében van. A gazdag iráni kőolajforrásokért, éppen úgy mint a többi közelkeleti kőolajforrásért, éles harc folyik az angol és amerikai monopolizáció között.

A kőolajtermelés alakulása¹

(1000 tonna)

1920	1 685
1930	6 034
1940	8 760
1946	19 496
1947	20 518
1948	25 272
1949	27 240
1950 első 11 hónap	29 267

Az Angol-Iráni Társaság nyeresége 1938-ban 4 millió £, 1948-ban 24 millió £, 1949-ben 25 millió £.

Egyéb iparágak igen kezdetleges fokon vannak. Az „ország helyreállítását szolgáló“ ú. n. „hétéves terv“, amelyet amerikai szakemberek irányítása mellett készítették, arra szolgál, hogy Iránt továbbra is kiszolgáltassák a gyarmatosítóknak és stratégiai felvonulási területté építsék ki a Szovjetunió ellen.

Ezt a tervet az USA monopolistáinak kezében lévő Nemzetközi Újjáépítési és

Fejlesztési Bank 250 millió dolláros kölcsönéből, továbbá az Angol-Iráni Kőolajtársaság profitjának járulékaiból akarják megvalósítani. Jellemző, hogy a mezőgazdasági és ipari felszerelések vásárlására mindössze 3,5%-ot irányoztak elő, katonai építkezésekre pedig 25%-ot. Az iráni kormány a költségvetési kiadások 75%-át a hadsereg, a rendőrség fejlesztésére, stratégiai utak, kikötők, repülőterek építésére fordítja.

Fontos gazdasági ágazat a kisipar, mégpedig elsősorban a szőnyegipar, bár a háború óta a szőnyegipar is erős válsággal küzd. A szőnyegkivitel a háború előtt 4,000 tonna volt, 1947-ben 3,367 tonna, 1948-ban csupán 2,869 tonna. A háború előtt a szőnyegipar kb. 100 000 dolgozót foglalkoztatott. Megjegyzendő, hogy a munkások nagy része gyermek, annak ellenére, hogy a törvény tiltja a 13 éven aluli gyermekek foglalkoztatását.

Becslés szerint az iparban dolgozók száma 200 000, ebből 66 000 olajipari dolgozó. Ehhez számítsunk még 50 000 vasutast, építőmunkást és nyomdászt, valamint a kisipar 400 000 főnyi munkásságát, és így megközelítő képet nyerünk az iráni dolgozók létszámáról.

A munkanélküliség a háború óta állandóan növekszik, 1950 folyamán már katasztrófális méreteket öltött. A munkanélküliek száma kb. 600—700 000. A mezőgazdasági proletariátus tömegesen hagyja ott a falvakat és a városokba tódul, ahol viszont a fejletlen, válsággal küzdő ipar nem tudja őket felszívni.

BÉREK, ÉLETSZÍNVONAL

A háború előtt a munkások átlagos napi bére 8—10 rial² között változott. 1946-ban az Egyesült Szakszervezetek Központi Tanácsa irányítása alatt sikerült a munkásságnak munkabéremelést kiharcolnia, a munkabérek négyszeresükre melkedtek. A szakszervezeti mozgalom elfojtása óta a munkabérek nem emelkedtek, a létfenntartási költségek viszont 31%-kal növekedtek. 1936-hoz viszonyítva 1950 elején az élelmezési költségek 10-szeresükre, a lakbérek pedig 15-szörösükre emelkedtek.

² 32 rial = 1 dollár.

¹ Etudes et Conjuncture — Economie Mondiale, 1950. január—február, 1. sz. 80—95. old. és Monthly Bulletin of Statistics, Lake Success, 1951. február, adatai alapján számítva.

**Létfenntartási költség,
nominál- és reálbér alakulása¹**
(1936 = 100)

	1946	1949. év vége
Létfenntartási költségindex ...	780	1023
Nominálbérindex	400	400
Reálbérindex	51	39

Figyelembe kell venni, hogy ezek az adatok csak az olajipari dolgozókra vonatkoznak. Más iparágakban a munkabérek sokkal alacsonyabbak, a nőknek fizetett munkabér a férfiakénak csupán 35%-a, a gyermekeké pedig ennél is jóval alacsonyabb.

A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal megállapításai szerint „a brit olajtröszt által fizetett minimális munkabér elegendő egy négytagú család életszükségletének fedezésére.” Ezzel szemben a statisztikai adatok azt bizonyítják, hogy egy négytagú család minimális élelmiszerszükséglete a munkabér 85%-át emésztí fel, tehát 15% marad lakásra, fűtésre, világításra, ruházatra és egyéb szükségletekre. Meg kell azonban jegyezni, hogy a számítás alapjául vett árak nagykereskedelmi árak, a kiskereskedelmi árak jóval magasabbak, azonkívül a 40 rial napi munkabér is egészen kivételes jelenség Iránban.

A gyermekhalandóság a munkáscsaládok körében 60–70%. A munkásság 90%-a, a lakosság 85%-a analfabéta. Az orvosok száma az egész országban 1.500, ezek közül 7–800 él Teheránban. Malária, trachoma, tifusz évente sok ezer áldozatot szed.

KÜLKERESKEDELEM

A külkereskedelmi forgalom volumene állandóan csökken, a kivitel a háborúelőttinek csak 44%-a, a behozatal pedig 71%-a. Mivel a kőolaj kitermelése az Angol Iráni Kőolajtársaság hatáskörébe tartozik, a kőolajkivitelt a külkereskedelmi forgalom vizsgálatánál nem vesszük tekintetbe.

Mind a kivitelben, mind a behozatalban első helyen az USA áll. A külkereskedelmi mérleg egyenlegének passzívuma évről évre növekszik.

A külkereskedelmi mérleg egyenlege (millió rial)

1937–38	— 299
1946–47	— 1545
1947–48	— 2382
1948–49	— 2413

Forrás: Le Mouvement Syndical Mondial, 1951. január, 2. sz., 35–40. old.

ANGLIA

Gazdasági helyzet

Az angol jobboldali „munkáskormány-nak” az ú. n. „austeritá”-n, vagyis a szigorú gazdaságosság elvén alapuló külkereskedelmi politikája az angol export növekedését, az import csökkenését eredményezte.

Év	Behozatal	Ki-vitel	Kivitel a behozatal %-ában
	fizikai volumen 1938 = 100		
1947	76	109	143
1948	79	138	175
1949	86	152	177
1950	87	177	203

Forrás: Records & Statistics, London, 1951 február, 206. sz., 115. old. adatai alapján számítva.

¹ Le Mouvement Syndical Mondial, 1951. január, 2. sz., 35–40. old. adatai alapján számítva.

A kivitel volumene 1950-ben a behozatal volumenének kétszeresére emelkedett, azaz Anglia 1950-ben még egyszer annyit exportált, mint importált. 1938-hoz viszonyítva a kivitel színvonala 77%-kal melledett, a behozatalé pedig 13%-kal csökkent.

Ez a külkereskedelempolitika azonban egyre súlyosabb terheket ró a dolgozókra. Anglia iparcikkeket exportál, exportjának emelése csak a munka intenzitásának növelése, a munkásosztály egyre növekvő kizsákmányolása révén válik lehetségessé. Az import csökkentése viszont a nyersanyag- és élelmiszerellátás fokozódó rosszabbodását, a dolgozók életszínvonalának csökkentését

vonja maga után, mivel a szigetország nyersanyag- és élelmiszerszükségletének csak csekély részét tudja a hazai termelésből fedezni.

1950-ben 1938-hoz viszonyítva a húsbehozatal 13%-kal, a vajbehozatal 29%-kal, a tojásbehozatal 39%-kal, a sznka- és szalonnabehozatal 35%-kal, a búza- és lisztbehozatal 20%-kal csökkent.

Súlyos megterhelést jelent a dolgozók számára az import- és exportárak egyenlőshöz való viszonyában bekövetkezett eltolódás.

Megnevezés	Import- árak	Export- árak	Export- árak az importárak %-ában
	1938 = 100		
1947 átlag	258	223	86
1949 „	299	252	84
1950 „	348	268	77

Forrás: Monthly Digest of Statistics, London, 1951. január, 61. sz. adatai alapján számítva.

Az importárak 1938-hoz viszonyítva három és félszeresére, az exportárak viszont csak a két és félszeresére emelkedtek. 1950-ben az exportárak csak 77%-át tették ki az importáraknak, az exportból származó bevétel /vásárlóereje 1938-hoz viszonyítva 23%-kal csökkent. Gaitskell angol pénzügyminiszter bevallása szerint „a nemzetközi piacon bekövetkezett ár-emelkedés Angliának 1950-ben kb. 300 millió fontjába került... 1951-ben pedig az ár-emelkedések következtében az 1950. évnél megfelelő behozatalért 400 millió fonttal többet kell majd fizetni.”

A hivatalos létfenntartási- és nominálbér-index megahamisítja az angol dolgozók életszínvonalának csökkenését. A fogyasztási javakra és személyi szolgáltatásokra fordított kiadásokból azonban következtetéseket vonhatunk le az angol dolgozók életszínvonalának alakulását illetően. Az angolok fogyasztási javakra és személyi szolgáltatásokra fordított kiadásai az 1938. évi 4 304 000 000 fontról 1949-ben 8 408 000 000 fontra, vagyis 95%-kal emelkedtek.¹ Ha ezt az összeget az árváltozás kiküszöbölése céljából a nagykereskedelmi árindexszel, 226,8-del (1938 = 100) defláljuk, akkor a fogyasztásra fordított összeg reál-értéke valójában 15%-kal csökkent. Ha figyelembe vesszük, hogy a vagyonos osztá-

¹ Records & Statistics, London, 1951. január 27. 203. sz.

lyok fogyasztása ez alatt az idő alatt nem csökkent, akkor kétségtelen, hogy a dolgozó tömegek fogyasztása az 1938-as válság-évhez viszonyítva még nagyobb mértékben csökkent.

1950-ben a fogyasztás tovább csökkent. A hivatalos adatok szerint az egyes élelmiszerek fogyasztása 1950-ben 1934—1938. év átlagához viszonyítva a következőképpen alakult:

*Élelmiszerfogyasztás 1950-ben**
(1934—38. évi átlag = 100)

Hús	88
Sonka és szalonna	83
Vaj	74
Kondenzált tej	64
Tea	85
Cukor	84
Rizs	63

A fenti mutatószámok nem tüntetik fel a munkásosztály és a burzsoázia közötti különbséget. A vagyonos osztályok meg tudják venni a szabadpiacon kapható jegyhez nem kötött árukat. Az élelmiszerfejradagokat — amelyek már úgyszintén igen alacsonyok voltak — a kormány 1950. folyamán tovább csökkentette.

1951. február 4-én a húsfejradagot kb. heti 13 dkg-ra szállították le. A Daily Mail jelentése szerint rövidesen ismét 25%-kal csökkentik a fejradagot.

Amint a Rudé Právo közli, 1950 végén az egy főre eső húsfogyasztás a háborúelőttinél 39%-kal, a vajfogyasztás 50%-kal, a rizsfogyasztás 68%-kal volt alacsonyabb.

Az export növelése és a dolgozók fokozott kizsákmányolása a tőkésosztály számára nagyobb nyereség megszerzését tette lehetővé.

Angol cégek nyereségének növekedése 1950 első 11 hónapjában

Megnevezés	Cégek száma	1949	1950
		első 11 hónap millió font	
Gép- és repülőgépgyártás, hajóépítés	515	204	245
Vas- és acélgépgyártás	36	41	45
Építőipar	164	34	44
Újság- és nyomdaipar ..	74	33	42
Pamutipar	85	34	41
Gyapjúipar	67	22	25
Műselyemipar	56	25	31
Dohánygyártás	19	53	62

Forrás: Labour Research, London, 1951. január.

² Records & Statistics, London, 1951. február, 206. sz., 116. old. adatai alapján számítva.